

§. IX. Quemadmodum vero duplex se subjectum nobis offert, ita in utroque erit quod observemus. Ac 1.) creditorem quidem eo in statu constitutum requirimus, ut ipsi quoque ex pecunia alteri mutuando lucri capiendi ansa sit, si à debitore usuram exigere velit. Quando enim creditoris pecunia nullas accessiones habet, ultro sequitur, quod nullas etiam exigere posse. Inquies, tot omnibus hominibus occasions esse, quibus suæ pecuniæ accessiones acquirere possint, neque ullum proinde tempus superesse, quo pecunia creditoris sterilis sit mansura. Verum respondeo, avaritiæ ac pecuniæ cupidini nullos hoc modo ponit limites, sed in infinitum potius ipsam extendi. Instas: remanere tamen periculum totam perdendi summam mutuatam. Resp. Eatenus lucrum capessere licet; Si enim assessoribus navium belli tempore pro periculo lucrum conceditur, quid est, quod usurarii conditio hoc in passu deterior habeatur? Quicunque vero pignus acceperit, is nullas certe in hoc casu usuras meritò poscere videtur. Neque 2.) id in creditore negligendum, quod tantum possit lucri à debitore expectare, quantum ipse quidem ex sua sibi pecunia conciliasset; detractis tamen operis, quæ maximopere etiam æstimari debent. Cæterum longe res aliter se habet, si Dominus servo pecuniam dederit; quicquid enim hic acquirit, Domino acquirit. Debitorem contra 1.) ita volumus comparatum esse, ut pecunia mutuo data uti commode posse, eamque augendi capax sit. Alias enim mutuatitia hæc pecunia agri infructuosi similis esset. Ita maximè sane peccarem, si ægroto agrum meum locarem atque mercedem ab ipso exigerem, optimè conscius eundem agriculturæ exercendæ penitus esse impotentem. Quod si enim debitor egenus hanc ob causam ære alieno indigeat, ut suæ duntaxat sustentationi inserviat, implendisque naturæ desideriis, liberum esse ab usura oportet. Hic enim prius illud à nobis dictum recurrit, quod cessante causa cesseret effectus. Hinc Obrechtus egenos excipit, eosque ab usura liberos vult esse in *Not. ad Grot. L. II. c. XII. §. 20. p. 1145.* 2.) Altera debitori facta libertas est, ut quantum operarum ad lucrandum æs alienum contulit, tantam lucri partem sibi reservet; de quo paulo ante jam est actum. Conf. locus *Grotii* §. 8. citatus. Omne etenim lucrum repetere alter nequit, nî lucri percipiendi detractione laedere alterum velit. Quo magis autem evidens res evadat, Catus & Sejus nobis iterum sint exemplo. Finge itaque Cajo summam centum thalerorum in promtu esse, simulque tempus opportunum quindecim